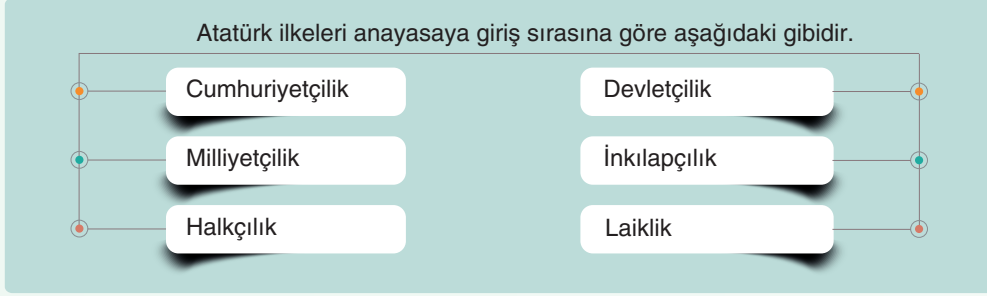

ATATÜRK İLKELERİ

Temelleri Atatürk tarafından atılan hem ulusal hem de evrensel değerlerden beslenen siyasal ve sosyal hayatın tüm alanlarını kapsayan düşünce sistemine **Atatürkçülük** ya da **Atatürkçü düşünce sistemi** adı verilir. Atatürkçü düşünce sisteminin temelini oluşturan esaslar vardır. Bu esaslar **Atatürk ilkeleri** olarak adlandırılır.

Ulti Not

Atatürk ilkeleri, Türk çağdaşlaşmasının temelini oluşturur. Birbirini tamamlayıcı bir yapıya sahip olan bu ilkeler, 1937 yılında anayasaya girmiş ve yasal güvence altına alınmıştır.

Unutmayalım

Atatürk ilkelerinin amaçları aşağıda verilmiştir.

- ▶ Demokrasiyi yaşamın her alanında etkin hâle getirmek
- ▶ Akıl, bilim ve mantık üzerine inşa edilmiş bir toplum oluşturmak
- ▶ Millî kültürü koruyarak çağdaş uygarlıklar seviyesine çıkmak
- ▶ Türk milletinin mutluluğunu sağlamak

Aşağıda Atatürk ilkelerinin ortak özellikleri verilmiştir.

- Birbiri ile uyumlu ve tamamlayıcıdır.
- Taklitçi değil, özgündür.
- Türk halkının ihtiyaçları ve yaşamışlıklarından doğmuştur.
- Akıl, bilim ve mantık esasına dayanır.
- Evrensel ve barışçıdır.
- Kaynağını Türk milletinden ve Türk kültüründen alır.
- Atatürk'ün ölümünden sonra Türk milletinin rehberi olmuştur.
- Türk milletinin çağdaş uygarlığa ulaşmasında kılavuzluk etmiştir.
- Sosyal, siyasal ve ekonomik hayatın tüm alanlarında uygulamaya geçirilmiştir.
- Dogmatik değildir, değişim ve gelişime açıktır.

Cumhuriyetçilik

Millet iradesini ve demokratik yaşam biçimini esas alan yönetim biçimine **cumhuriyet** adı verilir. **Cumhuriyetçilik** ise devlet yönetiminde millî egemenlik, millî irade ve özgür seçimi esas alıp sosyal yaşamda da bu unsurların uygulan-

Cumhuriyetçilik İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- TBMM'nin açılması
- Cumhuriyet'in ilanı
- Saltanatın kaldırılması
- Halifeliğin kaldırılması
- Çok partili rejim denemeleri
- Kadınlara katılım hakkının verilmesi

İlgili Kavramlar

- ✓ Millet iradesi
- ✓ Seçim, katılım
- ✓ Çok partili rejim
- ✓ Millî egemenlik
- ✓ Seçme ve seçilme
- ✓ Meclis

Unutmayalım

Cumhuriyet yönetiminde eşitlik, farklı düşüncelere saygı, kuvvetler ayrılığı ve hukuk devleti esasları vardır.

Milliyetçilik

Aralarında dil, tarih ve kültür birliği bulunan ve ortak bir amaç etrafında toplanan insan topluluğuna **milllet** adı verilir. Mensup olduğu milletin çıkarlarını korumak ve onu yüceltme kaygısı taşıyıp bunun için uğraşmaya **milliyetçilik** adı verilir.

Milliyetçilik İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- Türk Dil Kurumunun Açılması
- Türk Tarih Kurumunun Açılması
- Kabotaj Kanunu'nun Kabulü
- Türkiye İksat Kongresi'nin toplanması
- Yabancı işletmelerin satın alınması
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü

İlgili Kavramlar

- ✓ Millî kültür
- ✓ Millî eğitim
- ✓ Bağımsızlık
- ✓ Toprak bütünlüğü
- ✓ Ortak dil ve tarih
- ✓ Vatan ve millet sevgisi

Ulti Not

Atatürk milliyetçiliğinin birleştirici ve bütünleştirici bir özelliği vardır. Ona göre mensup olduğu etnik köken ne olursa olsun bu ülkenin geleceği için çalışan herkes Türk'tür.

Sıra Sende 1

Atatürk ilke ve inkılapları, yaşanan tecrübeler ve geleceğe dair hedefler üzerine kurulmuştur. Bu ilke ve inkılaplar Amasya Genelgesi'yle başlayan, Erzurum ve Sivas Kongreleriyle devam eden ve TBMM'nin açılmasıyla ortaya çıkan ulusal iradenin her şeyin üzerinde tutulmasını esas alır. Aynı zamanda hiçbir devletin himayesi ve etkisi altına girmeyi kabul etmez.

Bu bilgede Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı temel esaslardan hangisi vurgulanmıştır?

- A) Millî egemenlik ve tam bağımsızlık
- B) Millî kültürün korunması ve geliştirilmesi
- C) Sürekli gelişim ve değişimi öngörmesi
- D) Uluslararası ilişkilerde saygı ve eşitliği esas alması

(2019-LGS)

Sıra Sende 2

Atatürk milliyetçiliği ayrıştırıcı değil, bütünleştiricidir. Yayılmacılık veya saldırganlıktan yana değildir. Toplum ve devlet düzeni içerisinde inanç ve mezhep ayrımcılığını reddeder.

Bu bilgilere göre Atatürk milliyetçiliği ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Birlik ve beraberliği sağlayıcıdır.
- B) Laik ve eşitlikçi bir düşünceye sahiptir.
- C) Irk birliğini temel almıştır.
- D) Barışçı bir politika hedeflemiştir.

(2019-LGS)

Halkçılık

Aynı topraklar üzerinde yaşayan ve o ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı olan insan topluluğuna **halk** adı verilir. Cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkelerinin ortak bir sonucu olan halkçılık ilkesi, halk yararına politikalar üretme, sınıfsız bir toplum yaratıp eşitlik ilkesini işler hâle getirme esasına dayanır.

Halkçılık İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- Aşar vergisinin kaldırılması
- Kadınlara siyasi hakların verilmesi
- Türk Medeni Kanunu'nun kabulü
- Soyadı Kanunu'nun kabulü
- Millet Mekteplerinin açılması
- Toprak Reformu'nun yapılması

İlgili Kavramlar

- ✓ Ayrıcalıksız toplum
- ✓ Eşitlik
- ✓ Adalet
- ✓ Sosyal devlet
- ✓ Dayanışma
- ✓ Halk yararı

Ulti Not

Halkçılık ilkesinde tüm vatandaşlar hiçbir ayrım gözetilmeksizin devlete karşı hak ve sorumluluklar bakımından eşittir. Cumhuriyet Dönemi'nde bu esas hayata geçirilmiştir.

Unutmayalım

Bazı inkılaplar, farklı yönleri ile farklı ilkelerle ilişkilendirilebilir. Örneğin kadınlara siyasi hakların verilmesi, millî egemenliği güçlendirdiği için cumhuriyetçilik, kadın ve erkek eşitliğini sağladığı için halkçılık ilkesi ile ilgilidir.

Devletçilik

Devletçilik, bir çeşit ekonomik model ya da diğer bir ifade ile ekonomi politikasıdır. Bu modelde devlet ekonomik faaliyetlere yön verir, ekonomik yaşama doğrudan ya da dolaylı olarak katılır. Bu modelde özel sektör yok sayılmaz. Özel sektörün yetersiz kaldığı durumlarda ekonomik faaliyetler devlet eliyle yapılır.

Devletçilik İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- Yabancı işletmelerin satın alınması
- I ve II. Beş Yıllık Kalkınma Planları
- Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun Kabulü
- Devlet fabrikalarının açılması
- Liman ve tünellerin millileştirilmesi
- Temel tüketim maddelerinde fiyatı devletin belirlemesi

İlgili Kavramlar

- ✓ Ekonomi
- ✓ Sermaye
- ✓ Yatırım
- ✓ Kalkınma
- ✓ Banka
- ✓ Fabrika
- ✓ Para

Ulti Not

Devletçilik ilkesi, zorunluluktan dolayı uygulanmıştır. Bu ilkenin ortaya çıkmasında etkili olan unsurlar aşağıda verilmiştir.

- ▶ Özel sermayedeki deneyim eksikliği
- ▶ Girişimci insan sayısının yeterli olmaması
- ▶ 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin başlaması

Sıra Sende 3

“Devletçiliğin manası şudur. Bireylerin özel girişimlerini ve faaliyetlerini esas tutmak fakat büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeyin yapılmadığını göz önünde tutarak memleketin ekonomisini devletin eline almak.”

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözünden hareketle devletçilik ilkesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Özel girişime karşı değildir.
- B) Devlet, ekonomik faaliyetlerde yer alır.
- C) Misak-ı İktisadi kararlarında benimsenmiştir.
- D) Millet menfaatleri esas alınır.

Unutmayalım

Genç Cumhuriyet'in ekonomik olarak kalkınması ve birçok alanda kendi kendine yetebilen bir ülke olmasında devletçilik ilkesinin büyük bir rolü olmuştur.

İnkılapçılık

Atatürkçü düşünce sisteminin temelini oluşturan ilkedir. "İnkılap" toplumsal yapı ve siyasi düzeni daha iyi hâle getirmek için yapılan köklü değişikliklerdir. Bu değişimde çağın ihtiyaçlarına cevap vermeyen kurum ya da uygulamalara son verilir, yerini çağdaşları alır. Bu ilke, Atatürkçü düşünce sistemine dinamizm kazandırmıştır.

İnkılapçılık İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- Miladi takvimin kabulü
- Latin harflerinin kabulü
- Hafta sonu tatilinin değiştirilmesi
- Ölçü ve tartı birimlerinin değiştirilmesi
- Kılık kıyafet inkılabı
- Şapka Kanunu'nun kabulü

İlgili Kavramlar

- ✓ Yenilik
- ✓ Çağdaşlaşma
- ✓ Batılılaşma
- ✓ Modernleşme
- ✓ Değişim ve gelişim
- ✓ Dinamizm

Ulti Not

Evrensel değerlerden beslenen ve akılcılık esasına dayanan inkılapçılık ilkesi, ülkemizi modern dünyanın bir parçası hâline getirmiştir.

Ulti Not

Laiklik ilkesi, din ve inanç kaynaklı çatışmaları önleyerek toplumsal birlik ve bütünlüğe katkı sunar.

Laiklik

"Laiklik", en genel manası ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır. Laik yönetimlerde devlet, bütün inanç sistemlerine eşit mesafede durur. Siyasal ve sosyal hayat, akıl, bilim ve mantık esasına göre düzenlenir. Özgürlüğün esas alındığı bu düzende din ve inanca müdahale olmaz.

Laiklik İlkesi ile İlgili İnkılaplar

- Saltanat ve halifeliğin kaldırılması (Siyasi alanda)
- Şer'îye Vekâletinin kaldırılması (Hukuk alanında)
- Türk Medeni Kanunu'nun kabulü (Hukuk alanında)
- Tekke ve zaviyelerin kapatılması (Sosyal alanda)
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü (Eğitim alanında)
- Anayasadan resmî din ibaresinin kaldırılması (Hukuk alanında)

İlgili Kavramlar

- ✓ Hoşgörü ve saygı
- ✓ Akıl ve bilim
- ✓ Mantık
- ✓ Düşünce özgürlüğü
- ✓ Din ve vicdan özgürlüğü

Sıra Sende 4

Atatürk'ün inkılapçılık anlayışı sürekli bir değişim ve gelişimi öngörmektedir. Ancak bunun yalnızca kültürel değerlerine ve geleneklerine bağlı, aynı zamanda her türlü yeniliğe sonuna kadar açık bireylerle gerçekleşebileceğine inanmıştır. Atatürk bu düşüncelerini "Biz, kendi benliğimiz içinde ve kendi mizaç ve tabiatımızla ilerliyoruz ve ilerleyeceğiz." sözüyle dile getirmiştir.

Bu metinde, Atatürk inkılapçılığının dayandığı aşağıdaki esaslardan hangileri üzerinde durulmuştur?

- A) Millî birlik ve beraberlik
- B) Bağımsızlık ve özgürlük
- C) Millîlik ve dinamiklik
- D) Barışçılık ve eşitlik

(2024-LGS)

Sıra Sende 5

- Kimsenin fikrine ve vicdanına egemen olunamaz.
- Müslümanlık, aslında en geniş anlamıyla hoşgörü ve çağdaş bir dindir.
- Biz, din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyoruz.

Atatürk'e ait bu sözler aşağıdaki ilkelerden hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Devletçilik
- B) Halkçılık
- C) Milliyetçilik
- D) Laiklik

Etkinlik 1

Atatürk'e ait aşağıdaki sözlerin ilgili oldukları ilkeyi boş bırakılan yerlere yazınız.

a. "Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı... Hepsi bir milletin evladı ve aynı cevherin damarıdır."

b. "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz çalışmaların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün anlam ve görüşleriyle uygar bir toplum hâline ulaştırmaktır."

c. "Ne mutlu Türk'üm diyene!"

ç. Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir.

d. Millet iradesini hâkim kılmak esastır.

Etkinlik 2

Aşağıdaki açıklamaların karşısına doğrudan ilgili oldukları ilkeyi yazınız.

a. Devlet, bütün inaç sistemlerine eşit mesafede durur; herkesin din ve vicdan özgürlüğü yasal garanti altına alınır.

b. Özel sektörün altından kalkamayacağı yüklü sermaye gerektiren yatırımlar ve alt-yapı çalışmaları devlet tarafından yapılır.

c. Devlet, vatandaşların çıkarlarını esas alan çalışmalar yaparak eşitsizliğe neden olan uygulamalara son verir.

ç. Gelişim ve ilerlemenin önündeki kurum ya da uygulamalara son verilerek çağdaş olan uygulamalara geçilir.

d. Yönetimde halk iradesi esas alınır ve yöneticiler, belirli süreler için göreve getirilir.

e. Her yurttaşın ülkesini sevmesi ve ülkesinin geleceği için gerekli sorumluluğu almasıdır.

Etkinlik 3

Aşağıdaki kavramların ilgili oldukları ilkeyi boş bırakılan yerlere yazınız.

► Kalkınma ► Banka
► Yatırım ► Sermaye

a.

► Yenilik ► Çağdaşlaşma
► Batılılaşma ► Değişim

b.

► Eşitlik ► Dayanışma
► Adalet ► Sosyal adalet

c.

► Millî kültür ► Ülkü birliği
► Din ve tarih ► Millî eğitim

ç.

► Millî egemenlik ► Seçim
► Meclis ► Çok partili düzen

d.

► Akılcılık ► Hoşgörü
► Bilimsellik ► Din ve vicdan özgürlüğü

e.

1. Atatürk milliyetçiliğine göre dil, din, mezhep ya da ırkı ne olursa olsun kendini Türk gören, Türk hissedenden ve geleceğini bu topraklarda gören herkes Türk'tür. Nitekim T.C. Anayasası'nda, Türk vatandaşlığı tanımı "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." şeklinde verilmiştir.

Bu bilgilerden hareketle Atatürk milliyetçiliği ile ilgili,

- I. Ayrımcılığı reddeder.
II. Birleştirici ve bütünleştiricidir.
III. Ülkü ve amaç birlikteliği vardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

2. Aşağıda Atatürk'ün halkçılık ilkesini yansıtan sözleri verilmiştir.

"Bizim düşüncemizde çiftçi, çoban, amele, tüccar, sanatkâr, asker, doktor kısacası herhangi bir sosyal müessesede çalışan bir vatandaşın hak, menfaat ve hürriyeti eşittir."

"Bizim halkımız, çıkarları birbirinden farklı sınıf hâlinde değil aksine varlıkları ve çalışmalarının sonuçları birbirine lazım olan sınıflardan ibarettir."

Buna göre halkçılık ilkesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sınıflı bir toplum yapısını reddeder.
B) Eşitlik ilkesini esas alır.
C) Temel amacı, ekonomik kalkınmayı sağlamaktır.
D) Halkı, ortak amaç etrafında toplamaya çalışır.

3. Aşağıda genelge ve kongreler sürecinde alınan kararlardan bazıları verilmiştir.

- Her türlü baskı ve denetimden uzak millî bir kurul oluşturulmalıdır.
- Kuvayımiliye'yi etkin, millî iradeyi hâkim kılmak esastır.
- Vatanın bütünlüğü ve milletin geleceğini yine milletin azmi ve kararı kurtaracaktır.

Alınan bu kararlar doğrudan aşağıdaki ilkelerden hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Cumhuriyetçilik
B) Halkçılık
C) İnkılapçılık
D) Laiklik

4. Cumhuriyet'in ilanından sonra laik devlet ilkesi doğrultusunda,

- Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiştir.
- Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir.
- Tekke ve zaviyeler kapatılmıştır.

Yapılan bu çalışmalar ilgili oldukları alanlar ile eşleştirildiğinde hangi alan dışta kalır?

- A) Eğitim
B) Sanat
C) Hukuk
D) Sosyal

5. Atatürk'ün devletçilik ilkesi, Türk halkının ve devletimizin o günkü ihtiyaçlarından doğmuş ve hayata geçirilmiştir. O dönemde yaygın ekonomik akım olan liberalizm ve sosyalizm akımlarından etkilenilmemiştir.

Buna göre devletçilik ilkesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Barışçıdır.
B) Millîdir.
C) Evrenseldir.
D) Çağdaştır.

6. İnkılapçılık ilkesi, Atatürkçü düşünce sistemine bir dinamizm getirmiştir. Zor şartlar altında kurulan cumhuriyet ve kazanımlarının korunup yaşatılmasında önemli bir yer tutan bu ilke, Türkiye Cumhuriyeti'ni modern dünyanın bir parçası hâline getirmiştir. Bu yönü ile yapılan bütün inkılaplar dolaylı olsa da bu ilke ile ilgilidir. Fakat bazı inkılaplar, doğrudan bu ilke ilgilidir.

Buna göre;

- I. miladi takvimin kabulü,
- II. ölçü ve tartı birimlerinin değiştirilmesi,
- III. Latin harflerinin kabulü

inkılaplarından hangileri metinde altı çizili bölüm ile ilişkilendirilebilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

7. “Ben manevi miras olarak hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır.”

“Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmalıdır.”

“Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir soyun evlatları ve hep aynı cevherin damarlarıdır.”

Atatürk'ün bu sözleri ilgili oldukları ilkeler ile eşleştirildiğinde hangi ilke dışta kalır?

- A) Devletçilik
- B) Milliyetçilik
- C) Halkçılık
- D) Laiklik

8. Cumhuriyet'in ilanından sonra sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması için ülkenin dört bir yanına hastane ve sağlık ocakları kurulmuş ve tıbbi malzemenin ülke içinde üretilmesi için kurumlar açılmıştır. Yine bu dönemde hayata geçirilen kalkınma planları çerçevesinde ülkenin farklı yerlerine farklı alanlarda birçok fabrika açılmıştır.

Yapılan bu çalışmalar doğrudan aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ilişkilendirilemez?

- A) Halkçılık
- B) Devletçilik
- C) Millî egemenlik
- D) Sosyal devlet

9. “Bizim dinimiz, en makul ve en tabi bir dindir. Bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin doğal olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lazımdır. Bizim dinimiz, bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında hiç kimsenin özel bir sınıf hâlinde varlığını korumaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Hepimiz eşitiz, dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert, dinini öğrenmek için bir yere muhtaçtır, orası da mekteptir.”

Atatürk'ün bu sözünden hareketle,

- I. İslam dininde sınıflı toplum yapısına yer yoktur.
- II. Bilimsel unsurlar ile İslam dini çelişmez.
- III. İslam dininin öğretilmesinde okullar önemli bir yer tutar.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

SİYASİ ALANDA GELİŞMELER

Yönetim alanında yapılan çalışmalar bu başlık altında toplanır. Bu alanda yapılan çalışmalar ile;

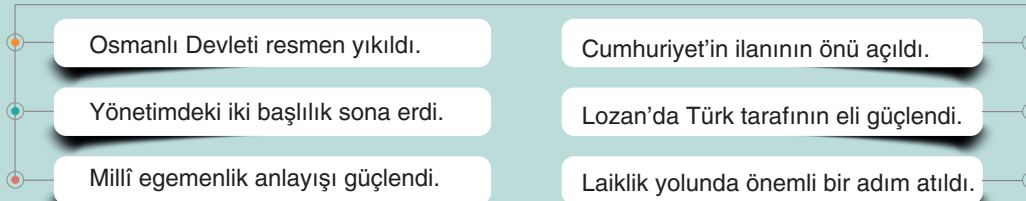
- Yönetimin, çağın ihtiyaçlarına uygun hâle getirilmesi,
- Millî egemenlik ilkesinin yönetimde etkin kılınması,
- Laiklik ilkesinin siyasi düzende uygulanması amaçlanmıştır.

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1924)

Egemenlik olarak ifade edilen yönetim yetkisinin babadan oğula geçmesine **saltanat** adı verilir. Osmanlı Devleti'nde bu yetki, Osmanlı hanedanına aitti. Lozan Görüşmelerine İtilaf Devletlerinin Osmanlı Hükûmeti temsilcisini de davet etmek istemesi, saltanatın kaldırılma sürecine ortam hazırlamıştır. TBMM'de yapılan oylama sonucunda saltanat kaldırılmıştır.

Saltanatın kaldırılması ile aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır.

Ulti Not

Toplumsal yapı henüz hazır olmadığı için padişahın dinî yetkisini ifade eden halifelik kurumuna dokunulmamıştır. Osmanlı soyundan gelen Abdülmecit Efendi, yetki sınırları belirlenerek halife olarak atanmıştır.

Unutmayalım

- Genelge ve kongreler sürecinde millî egemenlik ilkesine vurgu yapan kararlar alınarak ileride yönetimin değişebileceğine dair sinyaller verilmiştir.
- Saltanatın kaldırılması, TBMM'deki bütünlüğü bozmuş ve Mustafa Kemal'e karşı olan muhalefeti artırmıştır.

Sıra Sende 6

İtilaf Devletleri Lozan Görüşmelerine TBMM Hükûmeti ile birlikte İstanbul Hükûmeti'ni de çağırmayı düşünmüştür. Amaçları iki taraf arasında bir yetki kargaşası çıkarmak ve amaçlarına ulaşmaktır.

Bu durum aşağıdaki gelişmelerden hangisine ortam hazırlamıştır?

- A) Saltanatın kaldırılması
- B) Halifeliğin kaldırılması
- C) Ankara'nın başkent ilan edilmesi
- D) Kapitülasyonların kaldırılması

Ankara'nın Başkent İlan Edilmesi

Saltanatın kaldırılması sonrasında yeni yönetimin başkentinin neresi olacağı, hem iç hem de dış kamuoyunu meşgul ediyordu. Bazı çevreler, İstanbul'un başkent olarak kalmasından yana olsa da Mustafa Kemal bu fikre sıcak bakmıyordu. Ona göre Anadolu'daki yeni düzeni simgeleyen yeni bir başkente ihtiyaç vardı. Ayrıca Lozan Antlaşması'nda Boğazlar ile ilgili kararın bir güvenlik sorununa neden olma ihtimali vardı. İsmet Bey'in on dört milletvekili ile birlikte sunduğu Ankara'nın başkent ilan edilmesi ile ilgili teklif, TBMM'de kabul edilerek yasalaştı.

Ankara'nın başkent seçilmesinde şehrin aşağıda verilen özellikleri etkili olmuştur.

- Anadolu'nun tam ortasında yer alması
- Güvenli bir bölgede bulunması
- Ulaşım ve haberleşme noktasında avantajlı olması
- Millî Mücadele'nin merkezi olması
- Halkın Mustafa Kemal ve arkadaşlarına sahip çıkması

Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde Ankara

Sıra Sende 7

Ankara'nın Anadolu'nun merkezinde yer alıp önemli yolların kesişim noktasında bulunması ve işgalinin daha zor olması başkent olarak ilan edilmesinde etkili olmuştur.

Buna göre Ankara'nın başkent ilan edilmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisinden söz edilemez?

- A) Ulaşım
- B) Güvenlik
- C) Ekonomik durum
- D) Coğrafi konum

Cumhuriyet'in İlanı (29 Ekim 1923)

Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM'nin açılması ve seçimle belirlenen vekillerin ülke geleceğine yön vermesiyle fiili olarak bir cumhuriyet düzenine geçilmiş fakat bu yeni düzenin adı konulmamıştı. Saltanatın kaldırılmasının ardından oluşan yeni durum, ülkede Cumhuriyet'in ilanını zorunlu hâle getirmişti.

Cumhuriyet'in ilan edilme sürecinde aşağıdaki istekler etkili olmuştur.

- ✓ Yaşanan rejim tartışmalarını sonlandırmak
- ✓ Yönetim şeklini netleştirmek
- ✓ Millî egemenlik ilkesini hâkim kılmak
- ✓ Devlet başkanlığı sorununu çözmek
- ✓ Hükûmet kurulmasındaki engelleri aşmak

29 Ekim 1923 tarihinde TBMM'nin aldığı karar üzerine Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile aşağıdaki gelişmeler yaşandı.

Devletin adı ve yönetim şekli belli oldu.

Devlet başkanlığı sorunu çözüldü.

Millî egemenlik anlayışı güçlendi.

Meclis hükûmeti sisteminden kabine Hükûmeti sistemine geçildi.

Sıra Sende 8

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilan edildiği gün TBMM'de yapılan seçim sonrasında Mustafa Kemal, cumhurbaşkanı seçildi. Ali Fethi Okyar, TBMM başkanı olurken İsmet İnönü de başbakan seçildi.

Buna göre,

- I. Millî egemenlik ilkesi hayata geçirilmiştir.
- II. Güçler ayrılığı anlayışı uygulanmıştır.
- III. İsmet Bey, uzun süre başbakanlık görevinde kalmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Hız Muhammed'in ölümünden sonra yerine geçen onun peygamberlik dışındaki dinî ve siyasi yetkilerini devralan devlet başkanlarına **halife** adı verilir. Dört Halife Dönemi'nin sonlarına doğru bu kurum, Müslümanlar arasındaki bölünmüşlüğü temel sebeplerinden biri olmuştur.

Unutmayalım

Bu kurum, Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde düzenlenen Mısır Seferi ile Osmanlı Devleti'ne geçmiş ve Osmanlı padişahları aynı zamanda halife ünvanını kullanmaya başlamıştır. Fakat bu kurum, zaman içerisinde anlamını ve birleştirici özelliğini kaybetmiştir.

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı halifesinin kutsal cihat ilan etmesine rağmen bazı Arap boylarının İngiltere ile iş birliği içerisinde girip Osmanlı'ya saldırması bunun en net örneğidir.

Saltanatın kaldırdığı gün sınırlı yetkiler ile halife olarak seçilen Osmanlı soyundan gelen Abdülmecit Efendi'nin kendine verilen yetkileri aşması ve bir devlet başkanı gibi davranması, halifeliğin kaldırılmasında etkili olmuştur.

Halifelik kurumunun kaldırılma sürecinde aşağıdaki faktörler etkili olmuştur.

- ✓ Cumhuriyet yönetimi için tehdit oluşturan kurum hâline gelmesi
- ✓ Millî egemenlik ilkesine aykırı olması
- ✓ Yapılması düşünülen inkılaplara engel olması
- ✓ Bağımsız bir dış politikaya engel olması

Halifelik kurumunun kaldırılmasıyla aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır.

- ✓ Yapılacak inkılapların önündeki en büyük engel kaldırıldı.
- ✓ Laik devlet sürecine geçişte önemli bir mesafe katedildi.
- ✓ Cumhuriyet rejimi garanti altına alındı.
- ✓ Rejim muhaliflerinin kalesi ortadan kaldırıldı.

3 Mart 1924 tarihinde TBMM halifeliğin kaldırılması dışında çok önemli kararlara imza atmıştır. Laik devlet sürecine geçişe katkı sağlayan bu kararlar aşağıda verilmiştir.

Şer'îye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması

- ✓ Osmanlı Devleti'nde din işleri ve vakıf hizmetleri Şer'îye ve Evkaf Vekâleti tarafından yerine getiriliyordu.
- ✓ 3 Mart 1924 tarihinde bu kurum kaldırıldı, yerine din işlerini yürütmek için Diyanet İşleri Başkanlığı, vakıf işlerini yürütmek için Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabul Edilmesi

- ✓ Osmanlı Devleti'nde farklı kurumlara bağlı olan ve farklı tarzlarda eğitim veren okullar vardı.
- ✓ Bu yasayla ülke genelinde faaliyet gösteren tüm okullar, Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlandı.
- ✓ MEB, eğitim alanında tek yetkili kurum hâline geldi.

Ulti Not

Bu kararla hem vakıfların kontrolü devlete geçmiş hem de halkın dinî duygularının suistimali engellenmiştir.

Unutmayalım

Bu yasayla eğitim ve öğretimde birlik sağlanmış, laik eğitim sürecine geçişte önemli bir adım atılmıştır.

Erkânıharbiye Vekâletinin Kaldırılması

Osmanlı Devleti'nde bu kurumun başında bulunan kişi, aynı zamanda hükûmetin de bir üyesiydi. Bu durum, orduyu siyasetin içine çekiyordu. Balkan Savaşlarında ordunun siyasetle uğraşması büyük sorunların yaşanmasına neden olmuştu. Bu nedenle Erkânıharbiye Vekâleti kaldırılmış ve yerine başbakanlığa bağlı "Genel Kurmay Başkanlığı" kurulmuştur.

Sıra Sende 9

Saltanat ve halifeliğin kaldırılması aşağıdakilerin hangisi doğrultusunda yapılmış bir düzenleme değildir?

- A) Laiklik B) Devletçilik C) Millî egemenlik D) Cumhuriyetçilik

1924 Anayasası'nın Kabulü

1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu); savaş döneminde hazırlanmış, güçler birliği esasına dayanan, temel hak ve özgürlüklere yer vermeyen bir özelliğe sahipti. Saltanatın kaldırılması ile başlayan sürecin bir uzantısı olarak 1924 Anayasası kabul edildi (20 Nisan 1924). 1924 Anayasası'nın maddelerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

- ▶ Türkiye Devleti bir Cumhuriyet'tir.
- ▶ Türkiye Devleti'nin dini İslam'dır. Resmî dili Türkçedir. Başkenti Ankara'dır.
- ▶ Hâkimiyet, kayıtsız ve şartsız milletindir. Egemenliğin tek temsilcisi TBMM'dir.
- ▶ Seçimler dört yılda bir yapılır. 18 yaşını tamamlayan her erkek, oy kullanma hakkına sahiptir.
- ▶ Türkiye halkına, din ve ırk farkı olmaksızın, vatandaşlık itibarıyla "Türk" ifadesi kullanılır.
- ▶ Türk; hür doğar, hür yaşar. Hürriyet, başkasına zarar vermeyecek her türlü tasarrufta bulunmaktadır.

Unutmayalım

1924 Anayasası yapılan inkılaplara bağlı olarak zaman içerisinde değişime uğramıştır. Örneğin,

- ▶ 10 Nisan 1928 → Anayasa'dan resmî din ibaresi çıkarılmıştır.
- ▶ 5 Aralık 1934 → Kadınlara seçme ve seçilme (katılım) hakkı verilmiştir.
- ▶ 5 Şubat 1937 → Atatürk ilkeleri Anayasa'ya girdi.

Etkinlik 4

Siyasi alanda yapılan inkılaplarla ilgili aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

- ile hem rejim tartışmaları sona ermiş hem de Cumhuriyet'in ilanının önü açılmıştır.
- ile cumhuriyet rejimi koruma altına alınmış, rejim muhaliflerinin sı-ğındığı bir liman ortadan kaldırılmıştır.
- ile ordu, siyasetin dışında tutulmuştur.
- ile devletin adı konulmuş, millî egemenlik ilkesi işler hâle gelmiştir.
- ile eğitim ve öğretimde birlik sağlanmış, laik devlet süreci güçlendirilmiştir.
- ile devletin idari merkezi güvenli bir bölgeye taşınmıştır.
- ile temel hak ve özgürlükler yasal güvence altına alınmıştır.

Etkinlik 5

Aşağıdaki şemada boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

TARİH	İNKILAP	İLGİLİ OLDUĞU İLKE	SONUÇLARI
29 Ekim 1923		Cumhuriyetçilik	
	Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü		
1 Kasım 1922		- Cumhuriyetçilik - Halkçılık	
	Halifeliğin kaldırılması		
			- Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. - Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. - Vakıfların kontrolü devlete geçmiş, halkın dinî duygularının suistimal edilmesinin önüne geçilmiştir.
13 Ekim 1923			